

EINE KLEINE RELIEFBÜSTE IM MUSEUM VON KÜTAHYA
(Lev. 32-34)

*N. Eda Akyürek Şahin

ÖZET

Kütahya Arkeoloji Müzesi'nde Küçük bir Kabartma Büst¹

Makalede, Kütahya Arkeoloji Müzesi'nde bulunan (Env. No.: 7867) Phrygia kökenli, kabartma biçimli küçük bir Zeus Büstü tanıtılmaktadır. Eser, Kütahya'nın Aslanapa İlçesi'ne bağlı Çal köyünde bulunmuştur. 25 cm boyunda, beyaz mermerden işlenmiş ve günümüze kadar çok iyi korunmuş olan büstün üzerindeki üç satırlık Eski Yunanca yazıtın, eserin Zeus'a adanmış olduğu anlaşılmaktadır. Eser, Phrygia'da yaygın olan Zeus İkonografisi'nde işlenmiştir. Dalgalı ve gür saç ve sakalla betimlenmiş olan Zeus, üzerinde *khiton* ve *himation* taşımaktadır. Tanrı, iri sağ elini mantosunun kıvrımından dışarı çıkartıp göğsüne dayamıştır. Göğüs hizasında bitirilmiş olan büstün alt kısmında yazıt bulunmaktadır. Oldukça stilize edilmiş olan büstte simetri de gözlemlenmektedir. Arka kısım kaba bırakılmıştır. Bu tür kabartma büstler, Phrygia Bölgesi'nde, Antik Kotiaion Kenti'nin (bugünkü Kütahya) çevresindeki bölgenin karakteristiğidir ve bu bölgeden sayısız benzer büstler bulunmuştur. Bu büstler Zeus'u betimlemektedir ve Zeus'a adak olarak sunulmaktadır. Özellikle Zeus Thallos ve Zeus Ampeleites'e bu tür kabartma büstlerin adandığı bilinmektedir. Ancak, az da olsa, Zeus Bronton ve Kuzeydoğu Lydia'da karşımıza çıkan Zeus Antigonaos'a da bu tür adakların sunulduğu görülmektedir. Anadolu'da ve Anadolu dışında başka hiç bir bölgede bu eserlere rastlanmamaktadır. Bu bilgi, buluntu yerleri bilinmeyen benzer büstlerin kökenlerinin, en azından bölge olarak, belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Burada tanıtılan büstün üzerindeki yazıtın çevirisi şöyledir:

"*Damoneikos oğlu Damoneikos Zeus'a (ve) Asklepiades'e adadı (sundu).*"

Kısa olan yazıtta ilginç bir kaç durum söz konusudur. Öncelikle, adadı sunan şahıs ile aynı adı taşıyan baba adının Beta (B) harfi ile verilmesi Phrygia Bölgesi'nde çok sık rastlanan bir durum değildir. Özellikle de benzer adaklarda çok az görülmektedir. Baba adı bölgede genellikle ismin *genetivus* halinde verilir. Bu açıdan yazıt ender bir özellik göstermektedir. Bu durum belki de, Damoneikos'un Dor kökenli ismiyle ve Phrygia'nın yerlisi olmamasıyla açıklanabilir. Bu şahıs Phrygia'ya Dor Dialekti konuşulan bir bölgeden, örneğin Byzantion'dan ya da İzmit Körfezi'nin güney kıyılarındaki bir bölgeden (Byzantion'un territoriumundan) gelmiş olabilir. Bu bölgelerde aynı olan baba adının Beta ile verilmesi sık görülen bir durumdur.

Yazıtta ilginç bir başka durum ise, dativus halinde olan Zeus sözcüğünün yanında kişi adı olduğunda kuşku bulunmayan Asklepiades sözcüğünün de dativusda verilmiş olmasıdır. Bilim dünyasında tanınan ve özellikle Phrygia Bölgesi'nde çok görülen bir durum vardır. Bölgede ele geçen çok sayıda adak taşı, (çoğunlukla) Zeus'un (özellikle Zeus Bronton'un) yanı sıra bir veya daha fazla insana adanmıştır. Bu şahısların adlarının da, tıpkı Zeus'unki gibi, ismin -e halinde yazıldıkları görülmektedir. Her ne kadar bu tür yazıtlarda Zeus ve şahıs adlarının arasında genellikle "ve" bağlacına rastlansa da, bu bağlacın bulunmadığı yazıt örnekleri de vardır. Adanın Zeus'un yanı sıra, Asklepiades adı (ve büyük bir olasılıkla ölmüş olan) bir şahsa adandığı anlaşılmaktadır.

Roma Dönemi eserleri olan bu tür kabartma büstler bilim dünyasında, stilistik nedenlerle İ. S. 180 ile 220 yılları arasında tarihlenmektedir. Makalede incelenen büst de bu tarihler arasına, ancak, özenli işçiliğinden dolayı erken bir döneme tarihlenmelidir. Büst, büyük bir olasılıkla, çevredeki yerel atölyelerden birisinde üretilmiş olmalıdır.

Aufgrund einer reichen epigraphischen und archäologischen Dokumentation sind uns für das kaiserzeitliche Phrygien sehr viele

*Araş. Gör. Nalan Eda Akyürek Şahin, Akdeniz Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bl. Antalya/TÜRKİYE

¹Die türkische Antikenverwaltung erlaubte mir in den Museen zu arbeiten. Im Museum von Kütahya erfuhr ich vielseitige Hilfe von dem Museumsdirektor Herrn Metin Türktüzün und der Museumsassistentin Frau Sabiha Pazarıcı. Dafür und für die Publikationserlaubnis möchte ich mich bei diesen Institutionen und Personen herzlich bedanken.

